

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ M. A.**, bývajúceho v K., **2/ M. A.**, bývajúcej v K., zastúpených JUDr. T. V., advokátkou so sídlom v K., proti žalovaným **1/ E. V.**, bývajúcej v K., zastúpenej JUDr. A. Z., advokátkou so sídlom v K., **2/ Ing. R. K.**, bývajúcemu v K., **3/ Ing. P. S.**, bývajúcemu v K., **4/ A. R.**, bývajúcej v K., **o určenie že nehnuteľnosť patrí do dedičstva**, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 27 C 190/2000, o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 30. mája 2013 sp. zn. 5 Co 272/2011, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a**.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice II rozsudkom z 30. októbra 2006 č.k. 27 C 190/2000-182 zamietol žalobu, ktorou sa pôvodná žalobkyňa M. P. domáhala, aby súd určil, že je výlučnou vlastníčkou nehnuteľnosti v katastrálnom území L. vedenej na liste vlastníctva č. X. ako parcela č. X. – orná pôda vo výmere X. m² a v podiele 7/12 tiež podielovou spoluvlastníčkou nehnuteľnosti v katastrálnom území L. vedenej na liste vlastníctva č. X. ako parcela č. X. – orná pôda vo výmere X. m² (ďalej len „nehuteľnosť“). Dospel k názoru, že M. P. nehnuteľnosti kúpnu zmluvou z 3. novembra 1999 predala žalovanej 1/ a M. Č.; táto zmluva je ale neplatná pre rozpor so zákonom a dobrými mravmi. Na základe neplatného právneho úkonu nemohla žalovaná 1/ nadobudnúť vlastníctvo, a preto ho ani nemohla ďalej previesť na žalovaných 2/ a 3/ kúpnu zmluvou z 29. októbra 2004.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyňa odvolanie. Krajský súd v Košiciach rozsudkom zo 4. júna 2008 sp. zn. 5 Co 177/2007 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne

správny. Tento rozsudok odvolacieho súdu bol zrušený uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) zo 7. októbra 2009 sp. zn. 3 Cdo 74/2009 s odôvodnením, že pôvodná žalobkyňa (M. P.) zomrela a že je predčasný záver, podľa ktorého jej jediným právnym nástupcom je M. A.. Pokiaľ súd nekonal s M. A., odňal jej možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Uznesením z 25. februára 2010 sp. zn. 5 Co 413/2009 Krajský súd v Košiciach rozsudok Okresného súdu Košice II z 30. októbra 2006 č.k. 27 C 190/2000-182 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Okresný súd Košice II rozsudkom z 5. mája 2011 č.k. 27 C 190/2000-369 žalobu zamietol. Vychádzal z toho, že M. P. nevydedila svoje dcéry M. A. a A. R. (dedičky v I. zákonnej skupine dedičov). Jej závet je preto sčasti relatívne neplatný, lebo nerešpektuje práva týchto dedičiek ako tzv. neopomenuteľných dedičov. Menované dedičky sa ale v zákonom stanovenej dobe nedovolali relatívnej neplatnosti závetu M. P., preto nie sú v tomto konaní vecne legitimované. Súd prvého stupňa za vecne legitimovaného považoval iba M. A. – jediného (závetného) dediča M. P.. V ďalšom súd prvého stupňa konštatoval, že kúpna zmluva z 3. novembra 1999 o prevode vlastníctva nehnuteľností z M. P. na žalovanú 1/ a M. Č. a zmluva o pôžičke 1 100 000 Sk uzatvorená medzi M. P. (veriteľkou) a žalovanou 1/ a M. Č. (dlžníkmi) sú neplatné, lebo sa priečia zákonu a dobrým mravom. Na základe neplatného právneho úkonu nemohla žalovaná 1/ nadobudnúť vlastníctvo, a preto ho ani nemohla ďalej previesť na žalovaných 2/ a 3/ kúpnu zmluvou z 29. októbra 2004. Podľa názoru súdu prvého stupňa tak, ako M. P. nemohla mať naliehavý právny záujem na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.), nemá tento záujem ani jej právny nástupca M. A.. V konaní totiž nebolo preukázané, že M. P. alebo jej právny nástupca vrátili kupujúcim kúpnu cenu. Ak by bolo vyhovené žalobe voči žalovaným 2/ a 3/, bola by narušená právna istota. Dodal, že žalované 1/ a 4/ nie sú v danej veci pasívne legitimované, lebo nie sú vlastníčkami nehnuteľností. O trovách konania rozhodol podľa § 151 ods. 3 O.s.p.

Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 30. mája 2013 sp. zn. 5 Co 272/2011 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil, pokiaľ ním bola zamietnutá žaloba žalobcu 1/ voči žalovaným 1/ a 4/ a žaloba žalobkyne 2/ voči všetkým žalovaným. V ostatnej časti napadnutý rozsudok zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Potvrdzujúci výrok odôvodnil vecnou správnosťou skutkových a právnych záverov prvostupňového súdu v tejto časti. Dokazovanie bolo vykonané v súlade so zákonom a z neho vyvedené skutkové zistenia viedli k správny skutkovým záverom. Súd síce

aplikoval správny právny predpis, sčasti nesprávne ho ale interpretoval a v dôsledku toho zo zisteného skutkového stavu nevyvodil správne závery o právach a povinnostiach účastníkov konania. V tomto smere poukázal odvolací súd najmä na to, že ak žalobcovia nepreukázali vrátenie kúpnej ceny, sama táto skutočnosť neodôvodňuje záver, že nemajú naliehavý právny záujem (§ 80 písm. c/ O.s.p.) na učení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva. Pre posudzovanie existencie naliehavého právneho záujmu nemá význam, že žalovaní 2/ a 3/ nadobudli nehnuteľnosti od žalovanej 1/ v dobrej viere. Úvahy súdu o tom, že žalobcovia nemajú naliehavý právny záujem na požadovanom určení, sú nadbytočné, lebo žaloba bola voči žalovaným 1/ a 4/ správne zamietnutá z dôvodov uvedených už súdom prvého stupňa. Aj žaloba žalobkyne 2/ voči všetkým žalovaným bola správne zamietnutá z dôvodu, že po nedovolaní sa relatívnej neplatnosti závetu ju nebolo možné považovať za dedičku, a teda vecne legitimovanú. Dôvod pre zrušenie prvostupňového rozsudku v „ostatnej časti“ videl odvolací súd v tom, že napadnuté rozhodnutie nemá náležitosti v zmysle § 157 ods. 2 O.s.p. a je nepreskúmateľné. Podľa jeho právneho názoru tým bola účastníkom konania odňatá možnosť pred súdom konať. Nepreskúmateľné rozhodnutie súdu totiž odníma účastníkovi možnosť efektívne napadnúť rozhodnutie, s ktorým nesúhlasí, opravným prostriedkom. V súvislosti s tým poukázal na zásadu, že nikto nemôže previesť na iného viac práv, než má sám. Žalovaní 2/ a 3/ síce nadobudli v danom prípade nehnuteľnosti od toho, kto nebol ich vlastníkom (od žalovanej 1/), súdna prax ale celkom výnimočne – akcentujúc zásadu ochrany dobromyseľného nadobúdateľa – pripúšťa aj možnosť nadobudnutia vlastníctva veci od toho, kto ju nemal vo vlastníctve. Odvolací súd pritom poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 71/2011. Dodal, že v ďalšom konaní bude na súde prvého stupňa, aby z týchto hľadísk opätovne posúdil opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku žalobcu proti žalovaným 2/ a 3/ a aby dbal o náležité odôvodnenie svojho rozhodnutia. V závere odôvodnenia rozhodnutia odvolací súd poznamenal, že otázku dobromyseľnosti nadobudnutia nehnuteľností žalovanými 2/ a 3/ a právnych dôsledkov takéhoto nadobudnutia nemohol vyriešiť sám v odvolacom konaní, lebo by tým porušil zásadu dvojinstančnosti konania.

Rozsudok odvolacieho súdu napadli dovolaním obaja žalobcovia. Žalobkyňa 2/ v dovolaní uviedla, že napáda výrok odvolacieho súdu, ktorým bola zamietnutá jej žaloba, a to z dôvodu, že jej bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Poukázala na to, že smrťou pôvodnej žalobkyne vstúpila ako dedička v I. skupine dedičov do jej právneho postavenia. Vzhľadom na to, že spoludedič (dedič zo závetu) uznal jej

zákonný dedičský nárok, nemala dôvod dovolávať sa relatívnej neplatnosti závetu. Tým však nedošlo k zániku jej dedičských práv po M. P.. Nehnuteľnosti, o ktoré ide v danej veci, sú predmetom dedičského konania, ktoré dosiaľ nie je skončené práve z dôvodu neukončenia sporu v prejednávanej veci. V ďalšej časti dovolania žalobca 1/ a žalobkyňa 2/ spoločne napadli zrušujúci výrok rozsudku odvolacieho súdu s tým, že im bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). K namietanej procesnej vade došlo podľa ich názoru tým, že odvolací súd nepostupoval podľa § 213 ods. 2 O.s.p. Odvolací súd pri právnom posudzovaní veci vzal na zreteľ „nejakú novšiu súdnu prax“ prezentovanú rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 71/2011, žalobcom ale nevytvoril možnosť vyjadriť sa k otázke korelácie princípov ochrany vlastníctva a ochrany dobrej viery nadobúdateľa, resp. k otázke možnosti prelomenia zásady, podľa ktorej vlastníctvo možno zásadne nadobudnúť iba od vlastníka. V odôvodnení napadnutého rozsudku sa odvolací súd nevyporiadal so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami, v dôsledku čoho je jeho rozhodnutie nepreskúmateľné. Podľa ich názoru má znaky odňatia možnosti pred súdom konať aj procesný postup odvolacieho súdu, ktorý zrušil odvolaním napadnutý prvostupňový rozsudok, i keď pre to neboli splnené podmienky (§ 221 písm. f/ a h/ O.s.p.). Z týchto dôvodov žalobcovia žiadali dovolaniu, v ktorom uplatnili dovolacie dôvody v zmysle § 241 ods. 2 písm. a/ až c/ O.s.p., vyhovieť, napadnuté výroky rozsudku odvolacieho súdu zrušiť a vec v rozsahu zrušenia vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Žalovaná 1/ vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že rozsudok odvolacieho súdu je vecne správny. Žiadala procesne neprípustné dovolanie odmietnuť a priznať jej náhradu trov dovolacieho konania.

Žalovaní 2/ a 3/ sa k dovolaniu písomne nevyjadrili.

Žalovaná 4/ v písomnom vyjadrení k dovolaniu uviedla, že sa pridrižiava svojich skorších prednesov a vyjadrení a k veci nemá čo doplniť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1. januárom 2015)] po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpení v súlade so zákonom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez

nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

1. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

Dovolanie má v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania osobitné postavenie. Ide o mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno – iba v prípadoch Občianskym súdnym poriadkom výslovne stanovených – napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach túto osobitosť dovolania často vysvetľuje konštatovaním, že dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nie je treťou inštanciou, v ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

Z relevantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť nevyhnutne v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. Vo všeobecnosti pre použitie mimoriadnych opravných prostriedkov platí, že sú prípustné iba vo výnimočných prípadoch. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát vyslovil nezlučiteľnosť mimoriadneho opravného prostriedku s princípom právnej istoty, a konštatoval porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo (len) z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci (porovnaj *Roseltrans proti Rusku*, rozsudok z roku 2005). Vo veci *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010) ESLP zdôraznil, že v záujme právnej istoty zahrnutej v čl. 6 Dohovoru by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať „nedotknuté“. K ich zrušeniu by preto malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných, hrubých a podstatných väd. Podľa názoru ESLP v žiadnom prípade však za takú vadu nemožno označiť skutočnosť, že na predmet konania existujú dva odlišné právne

názory [viď napríklad Sutyazhnik proti Rusku (rozsudok z roku 2009) alebo Bulgakova proti Rusku (rozsudok z roku 2007)]. Princíp právnej istoty tu môže ustúpiť iba výnimočne, a to za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (pozri Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, ale nie z dôvodu právnej čistoty (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009).

Pri uplatnení tézy, vyplývajúcej z rozhodnutí EŠLP, podľa ktorej rozhodnutia súdov predstavujúce *res iudicata* „majú zostať nedotknuté“, treba prípady možnosti prelomenia záväznosti a nezmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí hľadiť ako na výnimky z tejto zásady. Aj Občiansky súdny poriadok upravuje takto podmienky prípustnosti dovolania a prípady, v ktorých možno právoplatné rozhodnutie napadnúť dovolaním, považuje len za výnimku zo zásady jeho záväznosti a nezmeniteľnosti. Právnu úpravu, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto výnimka uplatniť, nemožno v žiadnom prípade vykladať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad.

2. Dovolaniem možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru odvolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p.

2.1. Dovolaniem žalobcov nie je napadnutý zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.), ale taký potvrdzujúci (výrok) rozsudku odvolacieho súdu, ktorý nemá znaky uvedené v § 238 ods. 3 O.s.p. Predmetné dovolanie preto podľa § 238 ods 1 a 3 O.s.p. prípustné nie je.

2.2. Z hľadiska aplikácie § 238 O.s.p. bolo potrebné posúdiť aj to, či dovolanie žalobcov proti potvrdzujúcemu výroku nie je prípustné podľa druhého odseku tohto ustanovenia. Prípustnosť dovolania podľa § 238 ods. 2 O.s.p. zakladá, ak právny názor dovolacieho súdu vyslovený v jeho zrušujúcom rozhodnutí nebol v ďalšom konaní rešpektovaný. Môže ísť pri tom o názor dovolacieho súdu, ktorý sa týka otázok tak hmotnoprávnej, ako aj procesnoprávnej povahy (viď napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 72/2007 a 3 Cdo 168/2012).

Najvyšší súd už v tejto veci – v uznesení zo 7. októbra 2009 sp. zn. 3 Cdo 74/2009 vyslovil záväzný právny názor. Najvyšší súd vtedy za predčasný a zatiaľ dostatočne skutkovo nepodložený označil záver odvolacieho súdu, podľa ktorého je M. A. jediným právnym nástupcom zomrelej žalobkyne M. P.; poukázal na to, že neopomenuteľnou dedičkou (§ 479 Občianskeho zákonníka) po tejto poručiiteľke je totiž aj M. A. a pokiaľ s ňou odvolací súd nekonal a nepriznával jej procesné oprávnenia účastníčky konania, odňal jej možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Zo spisu vyplýva, že v konaní, ktoré nasledovalo po zrušujúcom uznesení dovolacieho súdu, bola vytýkaná nesprávnosť odstránená. Súd prvého stupňa v rámci ďalšieho procesného postupu konal aj s M. A., rešpektoval jej procesné postavenie účastníčky konania ako aj jej hmotnoprávne postavenie dané tým, že Občiansky zákonník ju považuje za tzv. neopomenuteľnú dedičku. Na tom nič nemení, že pri ďalších (neskorších) úvahách súdy dospeli k záveru, že táto účastníčka konania nie je vecne legitimovaná, lebo ako nevyužila svoje právo dovolať sa relatívnej neplatnosti závetu.

Vzhľadom na to dovolací súd konštatuje, že súdy po zrušujúcom rozhodnutí dovolacieho súdu rešpektovali právny názor najvyššieho súdu, ktorý v ňom bol zaujatý. Dovolanie žalobcov preto nie je prípustné ani podľa § 238 ods. 2 O.s.p.

2.3. Dovoláním žalobcov je napadnutý aj zrušujúci výrok, ktorý ale – napriek tomu, že je súčasťou výrokovej časti rozsudku – má povahu uznesenia (viď § 223 O.s.p.). Uznesenia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú uvedené v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. Dovolanie žalobcov nesmeruje proti uzneseniu, ktoré by malo znaky uznesení uvedených

v týchto ustanoveniach. Prípustnosť dovolania žalobcov proti zrušujúcemu výroku rozsudku odvolacieho súdu preto nevyplýva ani z § 239 ods. 1 a 2 O.s.p.

3. Podané dovolanie by vzhľadom na vyššie uvedené bolo procesne prípustné, len ak v konaní, v ktorom bol vydaný napadnutý rozsudok, došlo k procesnej vade uvedenej v ustanovení § 237 O.s.p. Povinnosť skúmať, či v konaní nedošlo k niektorej z nich vyplýva pre dovolací súd z § 242 ods. 1 O.s.p. Dovolací súd sa z tohto dôvodu neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal tiež otázkou, či v konaní nedošlo k procesnej vade v zmysle § 237 O.s.p. Toto ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak v konaní došlo k niektorej z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie neprípustné (viď napríklad R 117/1999, R 34/1995 a tiež rozhodnutia najvyššieho súdu uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 38/1998 a č. 23/1998). Osobitne ale treba zdôrazniť, že pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 237 O.s.p. nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

3.1. Dovolatelia procesné vady konania uvedené v § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdili a existencia týchto väd nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť ich dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

3.2. Žalobcovia v dovolaní namietajú, že v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 237 písm. f/ O.s.p.

Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení

účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – vid' napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerat' do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

3.2.1.K dovolateľmi tvrdenému odňatiu možnosti konať pred súdom malo dôjsť v dôsledku toho, že – ako uvádzajú – napadnuté rozhodnutie nemá náležitosti v zmysle ustanovenia § 157 ods. 2 O.s.p. a je nepreskúmateľné.

Nepreskúmateľnosť rozhodnutia je judikatúrou najvyššieho súdu (vid' R 111/1998) považovaná za tzv. inú vadu konania (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), teda nie za procesnú vadu konania uvedenú v § 237 písm. f/ O.s.p. Podľa záveru dovolacieho súdu je názor zaujatý v uvedenom judikáte plne opodstatnený aj v prejednávanej veci a nie je dôvod odkloniť sa od tohto judikátu. Takáto právna kvalifikácia nepreskúmateľnosti vyplýva aj z ďalších rozhodnutí najvyššieho súdu (porovnaj napríklad sp. zn. 1 Cdo 140/2009, 1 Cdo 181/2010, 2 MCdo 18/2008, 2 Cdo 83/2010, 4 Cdo 310/2009, 5 Cdo 290/2008, 5 Cdo 216/2010, 6 Cdo 25/2012, 7 Cdo 52/2011, 7 Cdo 109/2011, resp. 1 ECdo 10/2014).

Správnosť takého nazerania na problematiku nepreskúmateľnosti súdneho rozhodnutia a jej dôsledkov potvrdzujú tiež rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) o sťažnostiach proti tým rozhodnutiam najvyššieho súdu, ktoré zotrvali na právnych záveroch súladných s R 111/1998 (vid' rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 184/2010, III. ÚS 184/2011, I. ÚS 264/2011, I. ÚS 141/2011, IV. ÚS 481/2011, III. ÚS 148/2012, IV. ÚS 481/2011, IV. ÚS 208/2012, IV. ÚS 90/2013).

Dovolací súd osobitne poukazuje na to, že ústavný súd v náleze z 30. januára 2013 sp. zn. III. ÚS 551/2012 konštatoval, že „sa väčšinovým názorom svojich senátov priklonil k tej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá prijala záver, že nedostatok riadneho odôvodnenia

rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.“. V uznesení z 27. marca 2014 sp. zn. IV. ÚS 196/2014 ústavný súd zotrval „na závere (napr. IV. ÚS 481/2011, IV. ÚS 499/2011, IV. ÚS 161/2012) o ústavnej udržateľnosti názoru najvyššieho súdu, podľa ktorého prípadný nedostatok riadneho odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia, nedostatočne zistený skutkový stav alebo nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p.“.

Pokiaľ došlo v preskúmvanej veci k procesnej nesprávosti namietanej dovolateľmi (pozn.: najvyšší súd neskúmal, či je napadnutý rozsudok nepreskúmateľný), treba mať pri zvažovaní dôsledkov tejto nesprávosti na zreteli, že dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý smeruje proti už právoplatnému rozhodnutiu, vykazujúcemu atribúty záväznosti a nezmeniteľnosti (§ 159 ods. 1 O.s.p.). Z tohto hľadiska dochádza v dovolacom konaní v istom zmysle k stretu dvoch základných práv (resp. ústavných princípov). Ide jednak o právo na spravodlivý súdny proces (tiež v nadväznosti na požiadavku odôvodnenia rozhodnutia súdu v súlade s § 157 ods. 1 a 2 O.s.p.), jednak o zásadu právnej istoty ako súčasť právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Vzhľadom na princíp právnej istoty vyplývajúci z čl. 1 ods. 1 ústavy, ktorý do určitej miery obmedzuje právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 4 ústavy, treba rozhodujúce otázky v dovolacom konaní posúdiť aj z pohľadu vzájomného vzťahu oboch týchto ustanovení. Daná procesná situácia musí byť totiž vyriešená z pohľadu oboch dotknutých ústavných článkov tak, aby boli zachované označené ústavné práva (viď I. ÚS 252/05 a IV. ÚS 481/2011).

V prejednávanej veci najvyšší súd nemohol brať na zreteľ len žalobcami zdôrazňované právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, ale musel dbať o to, aby zachoval ústavnoprávne relevantnú rovnováhu medzi týmto právom a ústavným princípom právnej istoty, ktorý bol vyjadrený právoplatnými rozhodnutiami súdov. Dovolací súd pri riešení otázky prípustnosti podaného dovolania nemohol nedať prednosť ústavnému princípu právnej istoty, lebo žalobcami namietaný nedostatok odôvodnenia rozhodnutí nevykazoval znaky odňatia ich možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Dovolaním napadnuté rozhodnutie uvádza skutkový stav, ktorý považoval odvolací súd za rozhodujúci, stanoviská procesných strán k predmetu rozhodovania, obsah odvolania, vyjadrenia k nemu a právne predpisy, z ktorých odvolací súd vyvodil svoje právne názory. Za vadu konania v zmysle § 237 písm. f/

O.s.p. v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv žalobcov.

I keby teda dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu bolo (prípadne) nepreskúmateľné, nemohlo by to založiť prípustnosť dovolania žalobcov.

3.2.2. Pokiaľ žalobkyňa 2/ v dovolaní namieta, že odvolací súd zo skutkových zistení (skutočnosti, že nenamietala relatívnu neplatnosť závetu M. P.) vyvodil nesprávny záver, že nemá postavenie dedičky a teda nie je oprávnená domáhať sa určenia, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, je potrebné uviesť, že táto jej námietka sa týka nie procesnej vady, ale správnosti právnych záverov odvolacieho súdu, ku ktorým dospel pri právnom posudzovaní veci.

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Nesprávne právne posúdenie veci je síce relevantný dovolací dôvod v tom zmysle, že ho možno uplatniť v procesne prípustnom dovolaní (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), samo nesprávne právne posúdenie veci ale prípustnosť dovolania nezakladá (viď tiež R 54/2012 a viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011 a 7 Cdo 26/2010). Nejde totiž o vadu konania uvedenú v § 237 O.s.p., ani znak (atribút, stránku) rozhodnutia, ktorý by bol uvedený v § 238 O.s.p. ako zakladajúci prípustnosť dovolania.

3.2.3. Obaja žalobcovia vyvodzujú odňatie ich možnosti pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. tiež z toho, že odvolací súd (zohľadniac rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 71/2011, ktoré za istých podmienok pripúšťa aj nadobudnutie vlastníctva veci od nevlastníka), nepostupoval podľa § 213 ods. 2 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia platí, že ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce,

vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili (§ 213 ods. 2 O.s.p.).

Účelom uvedeného ustanovenia je zabrániť vydávaniu „nepredvídateľných“ alebo „prekvapivých“ rozhodnutí. Za „prekvapivé“ rozhodnutie sa označuje rozhodnutie, ktorým odvolací súd v merite veci za rozhodujúcu považoval skutočnosť, ktorá nebola predtým predmetom posudzovania súdom prvého stupňa. Prekvapivým je rozhodnutie odvolacieho súdu „nečakane“ založené na iných právnych záveroch, než rozhodnutie súdu prvého stupňa (viď napríklad uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 102/2008), resp. rozhodnutie z pohľadu výsledkov konania na súde prvého stupňa „nečakane“ založené na nepredvídateľne iných („nových“) dôvodoch, než na ktorých založil svoje rozhodnutie súd prvého stupňa, pričom účastník konania v danej procesnej situácii nemal možnosť namietať správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní (viď uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 46/2011).

Najvyšší súd v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 33/2011 konštatoval, že pokiaľ odvolací súd nevyzval účastníka konania v zmysle § 213 ods. 2 O.s.p., aby sa vyjadril k možnému použitiu tohto ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité, avšak je podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce, odňal účastníkovi konania možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Tento judikát sa ale vzťahuje na procesnú situáciu odlišnú od tej, v ktorej prejednávajú vec posudzoval odvolací súd:

O prípad, v ktorom má odvolací súd povinnosť postupovať podľa § 213 ods. 2 O.s.p., ide vtedy, keď odvolací súd dospeje k záveru, že sa na vec – podľa jeho názoru – vzťahuje také ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní zo strany súdu prvého stupňa nebolo použité, je však pre rozhodnutie vo veci určujúce, a to preto, lebo odvolací súd mieni na podklade tohto ustanovenia konštituovať alebo deklarováť práva a povinnosti účastníkov konania inak, ako súd prvého stupňa.

V danej veci dôvody, ktoré viedli odvolací súd k potvrdeniu napadnutého rozsudku v časti zamietajúcej žalobu žalobkyne 2/ voči žalovaným 1/ až 4/ a žalobu žalobcu 1/ voči žalovaným 1/ a 4/, sú identické s dôvodmi, na ktoré vzal zreteľ už súd prvého stupňa.

Z napadnutého rozsudku nevyplýva, že by odvolací súd v tejto časti rozhodovania zohľadnil ustanovenie zákona, ktoré pred ním nezohľadnil súd prvého stupňa. Potvrdzujúci výrok napadnutého rozsudku je založený na aplikácii tých istých ustanovení, podľa ktorých vec posúdil aj súd prvého stupňa. Námietka žalobcov preto neobstojí.

Výrokom, ktorým odvolací súd zrušuje napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa, sa nekonštituuujú práva a povinnosti účastníkov konania vyplývajúce z právneho vzťahu, z ktorého sa vyvodzuje žalobou uplatnený nárok. Kasačným rozhodnutím odvolacieho súdu sa anuluje to konštituovanie alebo deklarovanie práv a povinností, ktoré svojím rozhodnutím urobil súd prvého stupňa, a v ďalšom konaní je (opäť) na ňom, aby rozhodol. Postup podľa § 213 ods. 2 O.s.p. teda neprichádza do úvahy vtedy, keď odvolací súd dospeje k záveru, že odvolaním napadnuté rozhodnutie treba zrušiť, lebo prvostupňový súd nesprávne vec právne posúdil tým, že nepoužil správne ustanovenie právneho predpisu a nedostatočne zistil skutkový stav (§ 221 ods. 1 písm. h/ O.s.p.).

Okolnosti, ktoré viedli odvolací súd k čiastočnému zrušeniu prvostupňového rozhodnutia, nezaložili povinnosť odvolacieho súdu postupovať podľa § 213 ods. 2 O.s.p. Navyše, odvolací súd sám konštatoval, že nemôže tieto okolnosti posúdiť a o nich rozhodnúť; vysvetlil tiež dôvody, so zreteľom na ktoré dospel k tomuto záveru.

Odvolací súd na tomto základe uzatvára, že žalobcovia 1/ a 2/ nedôvodne namietajú odňatie ich možnosti pred súdom konať tým, že odvolací súd nepostupoval podľa § 213 ods. 2 O.s.p.

3.2.4. Podľa názoru žalobcov má znaky odňatia možnosti pred súdom konať aj procesný postu odvolacieho súdu, ktorý zrušil odvolaním napadnutý prvostupňový rozsudok, i keď pre to – podľa ich presvedčenia – neboli splnené podmienky (§ 221 písm. f/ a h/ O.s.p.).

Ak odvolací súd v niektorej veci zruší rozhodnutie súdu prvého stupňa podľa § 221 ods. 1 O.s.p. a vec mu vráti na ďalšie konanie, napriek tomu, že pre to neboli dané procesné predpoklady a namieste bolo iné rozhodnutie odvolacieho súdu (§ 219 O.s.p. alebo § 220 O.s.p.), ide o nesprávne rozhodnutie. Takéto nesprávne rozhodnutie ale nemožno stotožňovať s procesnou vadou konania odnímajúcou účastníkovi možnosť realizovať jemu

patriace procesné oprávnenia v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Toto ustanovenie totiž dáva odňatie možnosti konať pred súdom výslovne do súvislosti iba s faktickou procesnou činnosťou súdu (procedúrou prejednávania veci), nie s jeho rozhodovaním. Navyše, po vrátení veci na ďalšie konanie súd pokračuje v prejednávaní veci a účastníkom konania zostávajú zachované ich procesné oprávnenia. Otázka dopadov takéhoto nesprávneho rozhodnutia na rýchlosť a hospodárnosť konania je z pohľadu § 237 písm. f/ O.s.p. irelevantná.

3.2.5. Pre prípad, že žalobcovia namietajú správnosť postupu súdov v procese zisťovania skutkových podkladov, dovolací súd uvádza, že v prípade neúplnosti alebo nesprávnosti skutkových zistení a skutkových záverov nejde o nedostatok, ktorý by bol v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaný za dôvod zakladajúci procesnú vadu konania v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. (obdobne tiež R 42/1993, R 37/1993, R 125/1999, R 6/2000 a tiež rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 248/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011 a 7 Cdo 38/2012). Ak k tejto nesprávosti v niektorom súdnom konaní dôjde, nezakladá procesnú vadu konania uvedenú v § 237 O.s.p.

Neúplnosť alebo nesprávnosť skutkových zistení môže prípadne viesť k tzv. inej procesnej vade konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.); vada tejto povahy ale prípustnosť dovolania nezakladá.

Súd nie je viazaný návrhmi účastníkov na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu (viď § 120 ods. 1 O.s.p.), a nie účastníkov konania. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykonal všetky účastníkom navrhované dôkazy alebo vykonal iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, nezakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 237 písm. f/ O.s.p., lebo týmto postupom súd neodňal účastníkovi možnosť pred súdom konať (porovnaj R 37/1993 a R 125/1999).

Ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je vadou konania v zmysle § 237 O.s.p. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, táto skutočnosť ale sama osebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. (viď tiež napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010 a 2 Cdo 29/2011).

Ak súd v procese dokazovania (prípadne) nevykoná dokazovanie určitým dôkazným prostriedkom spôsobom, ktorý predpisuje zákon, dochádza k tzv. inej (v § 237 O.s.p. neuviedenej) vade. Takáto vada je síce relevantným dovolacím dôvodom (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), prípustnosť dovolania ale nezakladá (porovnaj napríklad rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 266/2009).

4. Vzhľadom na to, že dovolanie žalobcov podľa § 238 O.s.p. (resp. § 239 O.s.p.) prípustné nie je, nepotvrdila sa existencia procesnej vady tvrdenej žalobcami (§ 237 písm. f/ O.s.p.) a v dovolacom konaní nevyšli najavo ani iné procesné vady konania v zmysle § 237 O.s.p., najvyšší súd odmietol dovolanie žalobcov 1/ a 2/ podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.

5. O trovách dovolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa. Najvyšší súd o trovách dovolacieho konania nerozhodol z týchto dôvodov:

V zmysle § 151 ods. 3 O.s.p. v zložitých prípadoch, najmä z dôvodu väčšieho počtu účastníkov konania alebo väčšieho počtu nárokov uplatňovaných v konaní súd môže rozhodnúť, že o trovách konania rozhodne do 30 dní po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej; ustanovenie § 166 sa nepoužije. Ustanovenia odsekov 1 a 2 platia primerane s tým, že lehota troch pracovných dní plynie od právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

Na obsah a účel ustanovenia § 151 ods. 3 O.s.p. nadväzuje § 224 ods. 4 O.s.p., podľa ktorého ak odvolací súd rozhoduje o odvolaní proti rozhodnutiu vo veci samej, ktorým nebolo rozhodnuté o trovách konania z dôvodu postupu podľa § 151 ods. 3, o trovách odvolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa (§ 224 ods. 4 O.s.p.).

V danej veci Okresný súd Košice II vo výrokovej časti rozsudku z 5. mája 2011 č.k. 27 C 190/2000-369 uviedol, že o trovách konania rozhodne po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej (§ 151 ods. 3 O.s.p.). Krajský súd v Košiciach v dovolaní napadnutom rozsudku nerozhodol o trovách konania. O trovách prvostupňového a odvolacieho konania nebolo teda dosiaľ rozhodnuté.

So zreteľom na vyššie uvedené zastáva najvyšší súd názor, že ak dovolací rozhoduje o dovolaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, ktorým nebolo rozhodnuté o trovách konania z dôvodu postupu podľa § 151 ods. 3 a § 224 ods. 4 O.s.p., o trovách dovolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa (viď obdobne sp. zn. 3 Cdo 188/2013).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 23. júla 2015

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková